КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Звіт про реалізацію наукової теми кафедри спеціальної та інклюзивної освіти (2021-2026 р.р.) «**Професійний профіль спеціального педагога у контексті забезпечення якості інклюзивної освіти**» (державний реєстраційний номер: 0121U112869)

Керівник:
Мартинчук О.В., д. пед. н., проф.,
завідувач кафедри спеціальної
освіти та інклюзії

.

Актуальність дослідження

Виклики забезпечення якості інклюзивного навчання

Які кадрові й координаційні механізми потрібні для підвищення якості інклюзивного навчання?

1 Наявна система підтримки

Інклюзивне навчання вже реалізується в межах визначеної системи супроводу, командної взаємодії та корекційно-розвиткових послуг.

2 Проблема якості

Наявність підтримки не завжди гарантує її узгодженість, доступність і результативність. Розподіл функцій між різними учасниками інклюзивного навчання часто не супроводжується належною координацією їхньої діяльності.

3 Кадрово-координаційний запит

Потребує уточнення професійна роль, яка могла б забезпечувати координацію, підтримку педагогів і узгодження командної роботи.

Дослідницький фокус: з'ясувати потенціал спеціального педагога у забезпеченні координації інклюзивного навчання та визначити вимоги до його професійного профілю.

Мета, об’єкт і предмет дослідження

Мета дослідження

визначити та науково обґрунтувати професійну роль спеціального педагога в системі інклюзивного навчання, розробити його цілісний професійний профіль та на цій основі визначити доцільність інституціоналізації відповідної посади.

Об’єкт дослідження

процес забезпечення якості інклюзивного навчання.

Предмет дослідження

професійний профіль спеціального педагога в системі забезпечення якості інклюзивного навчання та науково-методичні засади його реалізації у професійній підготовці майбутніх фахівців зі спеціальної освіти.

Завдання дослідження та етапи реалізації наукової теми

5 завдань дослідження

1. Проаналізувати зарубіжні професійні профілі спеціального педагога та тенденції його підготовки.
2. Емпірично дослідити інклюзивну компетентність педагогів, труднощі організації інклюзивного навчання та потреби у професійній підтримці й координації.
3. Розробити і теоретично обґрунтувати модель професійної діяльності спеціального педагога.
4. Розробити професійний профіль спеціального педагога відповідно до обґрунтованої моделі його професійної діяльності.
5. Розробити та впровадити змістово-методичне забезпечення підготовки майбутніх фахівців.

4 етапи реалізації

1. **Етап 1.** Пошуково-аналітичний
2. **Етап 2.** Емпірично-дослідницький
3. **Етап 3.** Проєктувально-моделювальний
4. **Етап 4.** Узагальнювально-впроваджувальний

Логіка реалізації теми: від аналізу й дослідження — до моделювання, розроблення профілю та впровадження.

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА: ЛОГІКА ВИОКРЕМЛЕННЯ

Домінантні професійні функції спеціального педагога

Практико-орієнтовані
безпосередня підтримка дитини

Експертно-консультативні
оцінювання, рекомендації, методична підтримка

Координаційно-фасилітаційні
організація взаємодії, координація, професійне лідерство

Критерії порівняння

рівень системного впливу на якість інклюзивного навчання

+

ступінь вираженості координаційної функції

П'ЯТЬ МОДЕЛЕЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

1. Практико-орієнтована / ресурсна
2. Зовнішня експертно-консультативна
3. Інтегрована координаційно-педагогічна
4. Внутрішня координаційно-лідерська
5. Універсально-інтегрована

Зростання системного впливу, координаційної відповідальності та професійної автономії

Український контекст: фокус емпіричного дослідження

МЕТА ЕМПІРИЧНОГО ЕТАПУ

З'ясувати, чи існує в українській освітній практиці запит на професійну підтримку й координацію інклюзивного навчання.

ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО?

Міжнародний аналіз засвідчив посилення координаційної ролі спеціального педагога. Важливо було перевірити, чи проявляється відповідний запит в українській практиці.

ТРИ ДОСЛІДНИЦЬКІ ПИТАННЯ

1. Як педагоги оцінюють власну інклюзивну компетентність?
2. З якими труднощами стикаються у роботі з дітьми з ООП?
3. Якої професійної підтримки потребують найбільше?

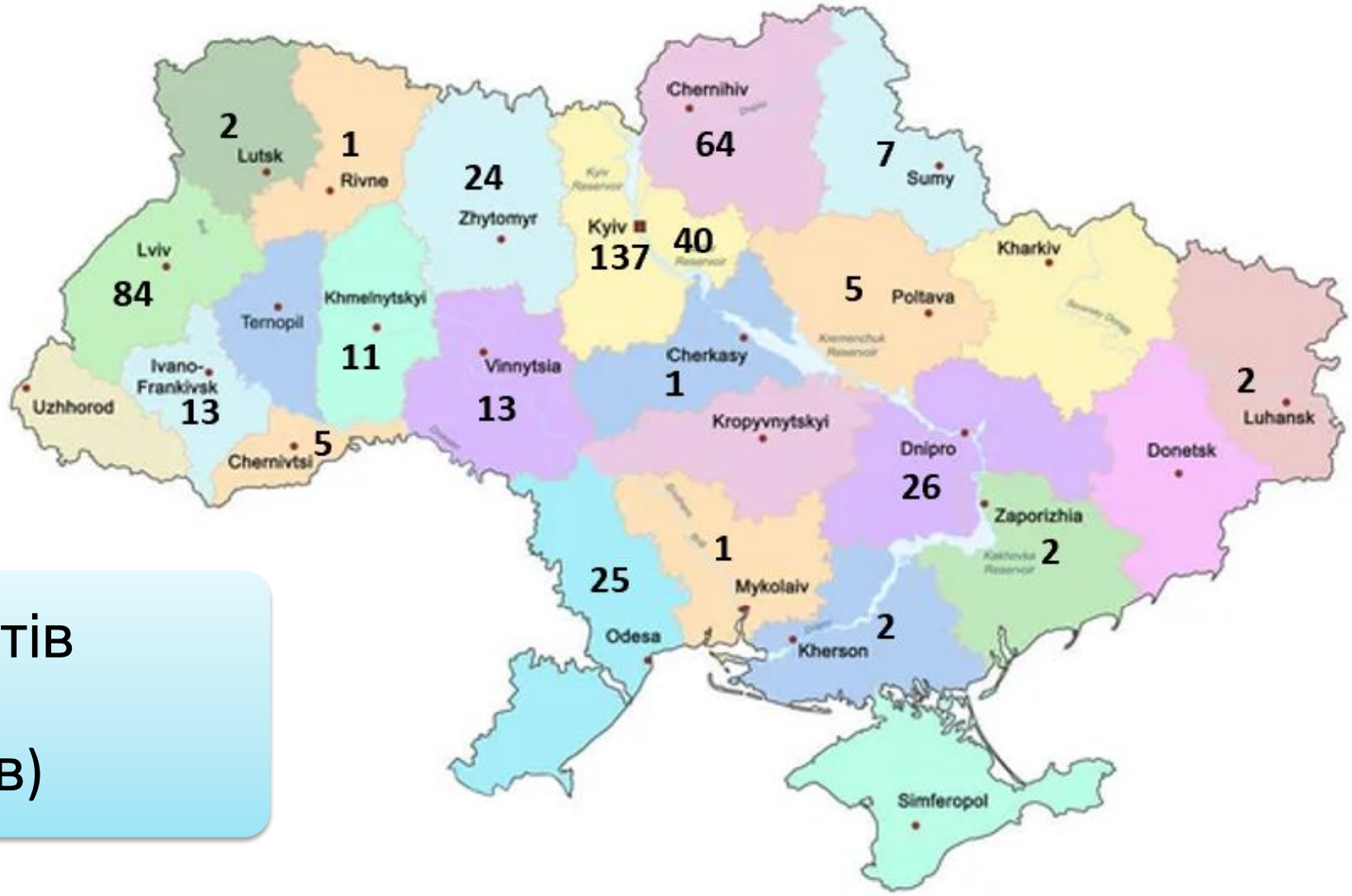
ЛОГІКА ЕТАПУ

Міжнародний досвід → Українська практика → Обгрунтування професійного профілю

Анкета для вчителів, які працюють з дітьми з ООП

(з опорою на компетентності, визначені у професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти», 2024)

Дослідницький проєкт
«Bridge to Inclusion: Accelerating the Value of Special Needs Education»
(Міст до інклюзії: розвиток цінностей інклюзивної освіти для осіб з особливими освітніми потребами)
Університет прикладних наук Хяме (HAMK). Фінляндія

473 респондентів
(444 жінки
та 29 чоловіків)

Інструментарій емпіричного дослідження

Анкета для вчителів, які працюють з дітьми з ООП

розроблена з опорою на професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»

Змістові блоки анкети

1. Навчання здобувачів освіти
2. Партнерська взаємодія
3. Безпечне й здорове освітнє середовище
4. Провадження освітнього процесу
5. Безперервний професійний розвиток
6. Загальна інформація про респондентів

35 запитань

- **28** — закритого типу
- **3** — відкритого типу
- **4** — про респондентів

Поєднання закритих і відкритих запитань дало змогу отримати кількісну самооцінку педагогів і побачити реальні труднощі інклюзивної практики.

Самооцінка рівня сформованості інклюзивної компетентності педагогів

(середні значення за змістовими блоками анкети, шкала 0-5 балів)

Загальний показник:
4,27 із 5

Найвищий показник — партнерська взаємодія (4,34)

Найнижчий показник — організація освітнього процесу (4,18)

Високі кількісні показники не виключають професійних труднощів, виявлених у відкритих відповідях.

Ключовий перехід до якісного аналізу: за високими середніми показниками важливо побачити конкретні труднощі педагогів, виявлені у відкритих відповідях.

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Професійні труднощі педагогів: що виявили відкриті відповіді

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ

Взаємодія з батьками

- труднощі у налагодженні співпраці
- узгодження спільних дій учителя, асистента та батьків
- різні очікування щодо навчання та підтримки дитини

Взаємодія з колегами

- нестача міждисциплінарної співпраці
- труднощі командної роботи
- взаємодія з зовнішніми фахівцями

Мотивація учнів з ООП

- підтримка навчальної мотивації
- утримання уваги
- залучення до освітньої діяльності

Поведінкові та емоційні труднощі

- агресія, тривожність
- унікання навчання
- емоційна саморегуляція учнів

Адаптація навчання та оцінювання

- адаптація навчального матеріалу
- оцінювання результатів навчання
- урахування індивідуальних особливостей

Ресурсне забезпечення

- перевантаження педагогів
- кадровий дефіцит
- нестача матеріалів і ресурсів для роботи

Висока самооцінка компетентності не виключає конкретних труднощів у професійній практиці.

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Найбільш затребувані напрями підтримки педагогів в умовах інклюзивного навчання

01 Методична й практична підтримка

- адаптація та модифікація навчальних матеріалів
- планування індивідуальної освітньої траєкторії
- оцінювання результатів навчання
- практичні інструменти для роботи з учнями з ООП

02 Підтримка професійної взаємодії

- розвиток командної взаємодії
- співпраця з батьками
- узгодження дій педагогів і фахівців
- супровід складних міжпрофесійних ситуацій

03 Професійний супровід педагога

- методичне консультування
- психолого-педагогічна підтримка
- підвищення професійної компетентності
- допомога у вирішенні складних педагогічних ситуацій

Запит педагогів виходить за межі окремих консультацій і стосується системної професійної підтримки, що поєднує методичну, консультативну та координаційну функції.

Координаційно-педагогічна модель професійної діяльності спеціального педагога в українському контексті

МЕТА

Забезпечення якісної, доступної та інклюзивної освіти для всіх учнів через координуючу роль спеціального педагога

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПЕДАГОГ

координує, підтримує, консультує, супроводжує та забезпечує якість інклюзивного навчання

1. МОНІТОРИНГ ТА АНАЛІТИЧНА ФУНКЦІЯ

- вивчення освітніх потреб учнів
- аналіз освітнього середовища, результатів і прогресу учнів
- виявлення бар'єрів для навчання
- розроблення рекомендацій щодо шляхів підтримки

2. КООРДИНАЦІЙНО-ЛІДЕРСЬКА ФУНКЦІЯ

- організація взаємодії учасників інклюзивного процесу (педагогів, батьків, адміністрації, фахівців)
- координація індивідуальної освітньої траєкторії учня (на основі ІПР)
- інтеграція й узгодження дій команди

3. ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНА ФУНКЦІЯ

- безпосередня участь у навчанні
- індивідуальні та групові заняття
- адаптація навчального та дидактичного матеріалу
- підтримка вчителів у використанні ефективних методик

4. ПРОЄКТУВАЛЬНО-АНАЛІТИЧНА ФУНКЦІЯ

- участь у розробленні ІПР учня
- визначення освітніх цілей і засобів досягнення
- відбір та узгодження стратегій підтримки
- оцінка ефективності та коригування планів на основі даних

ПАРТНЕРИ ТА ПІДТРИМКА

Учні
з особливими освітніми потребами

Батьки
активні учасники та партнери інклюзивного процесу

Адміністрація
створення умов для інклюзії та підтримка змін

Зовнішні організації
психолого-педагогічна підтримка, консультації, супровід

Вчителі та фахівці
спільна робота, обмін досвідом, професійний розвиток

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Аналітичні

- збір та аналіз даних
- оцінка освітніх потреб
- планування підтримки
- моніторинг результатів

Проєктувальні

- розроблення ІПР
- визначення цілей
- адаптація освітнього процесу

Педагогічні

- ефективні методики
- диференціація навчання
- індивідуальна робота
- навчальна підтримка

Комунікаційні

- ефективна взаємодія
- міжпрофесійна співпраця
- модерація та фасилітація
- командний діалог

Організаційні

- організація процесів
- управління часом
- координація ресурсів
- ведення документації

Соціально-емоційні

- емпатія та підтримка
- розуміння потреб учнів і сімей
- довіра та партнерство
- професійна етика

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Професійний профіль спеціального педагога

Основа розроблення професійного профілю

Підґрунтя профілю: міжнародний досвід, професійні стандарти, результати емпіричного дослідження

- **Цінності інклюзії**
- **Лідерство і координація**
- **Інноваційність**
- **Партнерство з учнями та їхніми родинами**
- **Міжпрофесійна та міжвідомча взаємодія**

Трудові функції

А	Координація та управління інклюзивним освітнім процесом
Б	Організація та супровід міждисциплінарної команди
В	Оцінювання освітніх потреб та визначення рівня підтримки
Г	Розроблення та реалізація індивідуальної освітньої траєкторії
Д	Створення інклюзивного освітнього середовища
Е	Методичний супровід та розвиток освітньої практики
Є	Моніторинг та оцінювання якості інклюзивного навчання
Ж	Взаємодія з батьками та зовнішніми фахівцями
З	Управління документацією та інформаційними процесами
И	Професійний розвиток та впровадження інновацій

Професійний профіль = трудові функції + професійні компетентності

Професійний профіль спеціального педагога: логіка побудови

1. Трудова функція

A. Координація та управління інклюзивним освітнім процесом

Організація взаємодії учасників освітнього процесу та ухвалення узгоджених рішень.

2. Професійні компетентності

A1.1 **A1.1.** Здатність до проєктування інклюзивного освітнього процесу в закладі освіти.

A1.2 **A1.2.** Здатність до розроблення внутрішніх процедур і механізмів забезпечення якості інклюзивного навчання.

3. Результати навчання

Знання

- теоретичні засади інклюзивної освіти
- моделі організації інклюзивного процесу

Уміння і навички

- проєктувати інклюзивний процес
- розробляти алгоритми та процедури

Комунікація

- взаємодіяти з учасниками освітнього процесу
- забезпечувати узгодження рішень

Відповідальність і автономія

- нести відповідальність за професійні рішення
- впроваджувати механізми забезпечення якості

Профіль побудовано за логікою професійного стандарту: трудова функція → компетентності → результати навчання.

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «СТРАТЕГІЇ І ПРАКТИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ»

МЕТА ПРОГРАМИ

Підготовка фахівців зі спеціальної освіти, здатних забезпечувати якісне інклюзивне навчання, координувати взаємодію учасників освітнього процесу та реалізовувати професійну діяльність в інклюзивному освітньому середовищі.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМИ

- орієнтація на сучасні європейські підходи до інклюзивної освіти
- підготовка спеціального педагога як координатора інклюзивного навчання
- поєднання теоретичної та практичної підготовки
- міждисциплінарний підхід
- практикоорієнтоване навчання в інклюзивних закладах освіти та ІРЦ
- інтеграція міжнародного досвіду (Польща, Фінляндія, Норвегія)

КЛЮЧОВІ ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- організація та координація інклюзивного навчання
- командна взаємодія фахівців
- оцінювання освітніх потреб учнів
- адаптація освітнього середовища
- планування індивідуальної підтримки
- співпраця з педагогами та батьками

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

- Академія спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської (Польща)
- Häme University of Applied Sciences (Фінляндія)
- міжнародні дослідницькі проєкти у сфері інклюзивної освіти

РЕЗУЛЬТАТ

Підготовка конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно працювати в умовах інклюзивного освітнього середовища.

Текст ґрунтується на матеріалах програми та результатах дослідження.

Освітній курс «Цінності інклюзивної освіти»

В основу цього курсу закладено матрицю компетентностей, розроблену Європейською агенцією з питань спеціальних потреб та інклюзивного навчання у межах проєкту «Profile for Inclusive Teacher Professional Learning»

	СКЛАДНИКИ компетентності / ЦІННОСТІ та сфери компетентності	*Ставлення та переконання*	*Знання та розуміння*	*Уміння та практичні навички*
1	Цінність різноманітності учнів			
2	Підтримка всіх учасників			
3	Співпраця та командна робота			
4	Особистісний та спільний професійний розвиток			

Анотація курсу

Покликання на курс: https://e-learning.kubg.edu.ua/dn/course/view.php?id=739

Зміст курсу:

- Модуль 1. Цінність різноманітності учнів
- Модуль 2. Оцінювання потреб учнів
- Модуль 3. Підтримка всіх учасників
- Модуль 4. Співпраця та командна робота
- Модуль 5. Особистісний та спільний професійний розвиток

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Міжнародне та міжінституційне партнерство: від співпраці до апробації результатів

ЛЮДИ
ІДЕЇ
МОЖЛИВОСТІ

Міжнародні партнери

- Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej у Варшаві, Польща
- **HAMK** Häme University of Applied Sciences у Хямеелінна, Фінляндія
- Університет NORD у Норвегії

Українські партнери

- Міжнародний інститут інклюзії
- Інститут розвитку освіти
- Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України
- БФ «Крок за кроком»
- Інклюзивно-ресурсні центри та інклюзивні заклади освіти м. Києва

11 листопада 2025 року

Міжнародна науково-практична конференція

«Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики»

Представлення окремих результатів наукової теми та професійний діалог українських і зарубіжних фахівців.

МІЖНАРОДНИЙ ІНСТИТУТ ІНКЛЮЗІЇ

СПІКЕР

VI Міжнародного науково-практичного симпозіуму

«ОСВІТА, ІНКЛЮЗІЯ, ДЕРЖАВА: ДІАЛОГ ПРО ВТРАТИ І ДОСЯГНЕННЯ»

23–24 серпня 2026 року

Олена МАРТИНЧУК,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної освіти та інклюзії Факультету психології та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

23–24 серпня 2026 року

VI Міжнародний науково-практичний симпозіум

«Освіта, інклюзія, держава: діалог про втрати і досягнення»

Презентація результатів дослідження та обговорення актуальних викликів і перспектив розвитку інклюзивної освіти.

Партнерство стало ресурсом для міжнародного обміну, спільних досліджень, апробації та поширення результатів наукової теми.

Разом до інклюзивного суспільства

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Публікаційна активність

15 | Публікації у виданнях, що входять до Scopus та Web of Science

87 | статей у фахових виданнях

146 | тез (включно зі студентами)

5 | ЕНК

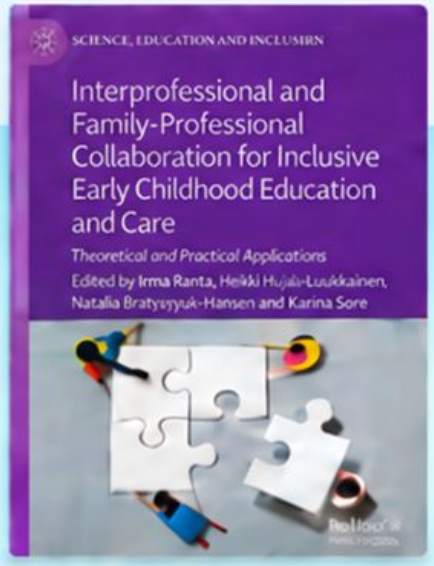
23 | участь у міжнародних конференціях

27 | участь у всеукраїнських конференціях

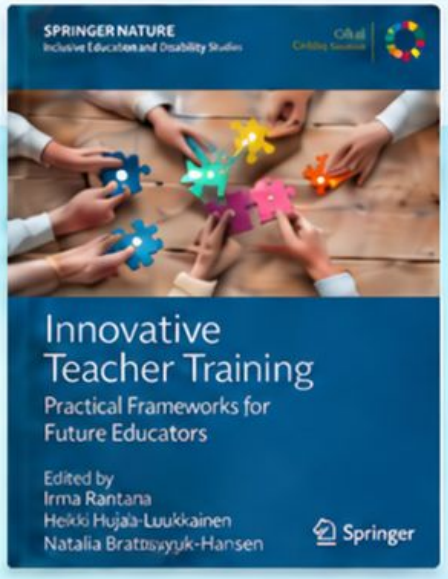
3 міжнародні дослідницькі проєкти → колективні монографії у видавництвах Routledge та Springer / Palgrave

Діалоги між Північною та Східною Європою щодо розвитку інклюзії: теоретичні та практичні перспективи

Сімейно-професійна співпраця для інклюзивної освіти та догляду в ранньому дитинстві

Інноваційна підготовка вчителів: практичні основи освіти майбутнього

Результати досліджень кафедри представлені в міжнародному академічному просторі поряд із досвідом інших європейських країн.

Висновки

Ключовий результат

Обґрунтовано координаційно-педагогічну модель та розроблено професійний профіль спеціального педагога в контексті забезпечення якості інклюзивного навчання.

Наукове обґрунтування

Міжнародний аналіз та емпіричне дослідження українських педагогів засвідчили потребу в системній професійній підтримці, командній взаємодії та координації інклюзивного навчання.

Практичне впровадження

Результати дослідження реалізовано у змісті магістерської освітньої програми, освітнього курсу та навчально-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців.

Перспектива

Розроблений професійний профіль може стати науково-методичним підґрунтям для оновлення підготовки фахівців зі спеціальної освіти та, за відповідних передумов, для розроблення професійного стандарту спеціального педагога.

Виконавці НДР

Олена МАРТИНЧУК
Тетяна СКРИПНИК
Роман ПАВЛЮК
Наталія БАБИЧ
Галина ВАСИЛЬЄВА
Софі Марі ГАНЕВІЧ
Наталія ЛОПАТИНСЬКА
Оксана ТАРАН
Ганна СУПРУН
Катерина ТИЧИНА
Тетяна ХОМИК
Юлія НАЙДА
Марина ОВЧАРЕНКО

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Дякуємо за увагу!